

Inbreng debat regeringsverklaring Rutte III - 1 november 2017

Sybrand Buma

gesproken woord geldt

Gisteren was het exact 500 jaar geleden dat in een Duits provinciestadje een opstandige monnik 95 stellingen aan de deur van de slotkerk vastspijkerde.

Hij kon niet vermoeden hoezeer hij daarmee het aanzien van Europa voorgoed zou veranderen.

Maarten Luther zou een van de grootste kerk en maatschappijhervormers worden uit de Europese geschiedenis.

Maarten Luther heeft veel richtinggevende geschriften nagelaten.

In 1520 schreef hij een baanbrekend pamflet:

Von der Freiheit eines Christenmenschen.

Over de vrijheid van een Christen.

Hij ontleedde daarin twee, schijnbaar tegenstrijdige stellingen:

Zijn eerste stelling:

een christen is in vrijheid heer van alle dingen en niemands onderdaan.

Zijn tweede stelling:

een christen is in dienstbaarheid knecht van alle dingen en ieders onderdaan.

Luther spreekt over christenen, maar in 1520 was dat in Europa zo'n beetje iedereen.

Hij sprak de hele bevolking aan.

Met zijn eerste stelling maakte hij duidelijk dat iedereen een persoonlijke individuele vrijheid heeft, en dat iedereen daarin gelijkwaardig is.

In je persoonlijke geloof of geweten hoef je niemand boven je te dulden.

Maar vanuit die vrijheid heeft ieder mens vervolgens in zijn doen en laten een dienende verantwoordelijkheid voor de ander.

Hij zei het scherp, maar het geldt nog steeds.

Individuele vrijheid betekent ook collectieve verantwoordelijkheid.

Die twee begrippen bracht Maarten Luther samen, 500 jaar geleden.

Individu en collectief zijn in de politiek vaak elkaars tegenpolen.

De ene stroming benadrukt het belang van individuele vrijheid.

De ander van de collectieve verantwoordelijkheid.

Hoe je ook tegen deze twee begrippen aankijkt, uiteindelijk moet er een balans zijn.

Tussen vrijheid en verantwoordelijkheid.

Tussen individu en gemeenschap.

In de moderne samenleving is die balans weg.

De individuele vrijheid is te absoluut geworden, de collectieve verantwoordelijkheid te relatief.

Het blijkt keer op keer uit de onderzoeken van het Sociaal en Cultureel Planbureau:

de zorg over hoe we in dit land met elkaar omgaan,

over het behoud van onze waarden en normen,

is groter dan zorgen over de economie of de eigen financiën.

Maar ook de verandering van ons land door immigratie, en de te vaak stokkende integratie.

Het best is het wederzijdse ongemak af te lezen aan de vragen zoals Kim Putters, directeur van het SCP ze heeft opgetekend:

Moslimjongeren stellen de vraag:

mogen we hier wel zijn?

De vraag terug van de omgeving: willen jullie hier wel zijn?

Hoe kan het dat zoveel mensen zich onzeker en verweesd voelen, terwijl zij vrijer zijn dan ooit?

Dat zoveel mensen zorgen hebben over de manier waarop we met elkaar omgaan?

Dat zoveel mensen de vrees hebben dat de toekomst minder mooi zal zijn dan het heden?

Hoe kan het dat in het welvarende Nederland 1 miljoen ouderen eenzaam zijn?

Hoe kan het dat vrijheid van meningsuiting zo vaak ontaardt in schelden en beledigen?

Het maakt mensen boos, en het leidt tot wantrouwen tegen de politiek.

Maar het gaat om heel gewone Nederlanders die het beste willen voor hun kinderen, en die bij willen dragen aan de toekomst van ons land.

Het zijn prangende vragen die we ons moeten stellen in het Nederland van vandaag.

En dus ook bij de start van een nieuwe coalitie.

Christendemocraten benadrukken het belang van de verantwoordelijkheid die je hebt voor de ander, voor het collectief.

Liberalen zullen vertrekken van uit de persoonlijke vrijheid.
Die moet zo weinig mogelijk ingeperkt worden.

De verschillen uiteten zich in het politieke denken op allerlei terreinen:
hoe je denkt over het gezin,
over veiligheid,
over het onderwijs,
over de arbeidsmarkt.

Dit was een verschil,
een kloof soms,
die in de coalitieonderhandelingen overbrugd moest worden:
collectief versus individueel.
En daar was tijd voor nodig.

De afgelopen maanden hebben vier partijen onderhandeld over een regeerakkoord.
Ik ben daarmee niet meer liberaal geworden, en ik heb niet gemerkt dat de liberale collega's
christendemocratischer zijn geworden.

Maar dat was ook niet wat wij gezocht hebben.
De opdracht was om in het belang van ons land de verschillen te overbruggen zodat we een
gezamenlijke opdracht zouden kunnen geven aan een nieuw te vormen kabinet.
En dat is gelukt.
Ik durf zelfs te zeggen dat die opdracht veel ambitieuzer is geworden dan ik bij het begin van
de onderhandelingen ooit voor mogelijk had gehouden.

Ik zie er heel sterk een verbinding in tussen individueel en collectief.
Wat mij betreft helemaal in de geest van het oude pamflet van Maarten Luther.
Als je het goed beschouwd is de basis van dit regeerakkoord 500 jaar geleden al gelegd.

Vijf jaar geleden stond ik op deze plaats bij de start van het kabinet Rutte II.
De houding van het CDA ten opzichte van dat kabinet is er een geweest waarin we goede
voorstellen steunden,
voorstellen die verbeterd konden worden probeerden beter te krijgen,
en slechte voorstellen afwezen.
In de basis zal die houding de komende 4 jaar niet veranderen.

Dat neemt niet weg dat de positie van waaruit ik hier nu sta wel een totaal andere is. Er is een coalitieakkoord waarin het CDA heel veel van wat het belangrijk vindt herkent. Veel meer dan in de vorige kabinetsperiode biedt het de kans om belangrijke wensen daadwerkelijk te realiseren.

Ik hoop dat ook de andere coalitiepartijen heel veel van hun prioriteiten terugvinden in dit akkoord.

Vier partijen herkennen zich in het totaal.

En dat betekent dat het CDA de voorstellen die het misschien niet zelf verzonnen zou hebben,

maar die voor andere partijen wezenlijk zijn, met even veel inzet zal steunen als de eigen wensen.

En dat is wat onze positie anders maakt dan vier jaar geleden.

Onze handtekening staat onder het regeerakkoord.

En met elkaar zullen we na vier jaar ook meer uitgevoerd hebben dan in de vorige periode.

Zo werkt Nederland coalitieland.

Na de polarisatie van de verkiezingen komt altijd het ingewikkelde proces op gang waarin partijen die elkaar bestreden samen een agenda moeten gaan bouwen.

Dat proces was deze keer wel héél moeilijk.

Maar slechts weinigen hadden kunnen vermoeden dat vier zo totaal verschillende partijen als VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, zo'n sterke gezamenlijke ambitie zouden formuleren.

Maar dit is ook een dag voor een aantal andere overwegingen.

Want het zet te denken dat in ons land inmiddels minimaal vier partijen nodig zijn voor een meerderheid.

Een meerderheid die dan ook nog eens één zetel klein is in zowel de Tweede als de Eerste Kamer.

Hij is mede het gevolg van een nieuw fenomeen in de politiek:

steeds meer partijen willen niet meeregeren,
of suggereren in woorden wel te willen,
maar haken vervolgens in de daden af.

De SP sloot de VVD uit.

Met deze verkiezingsuitslag was dat hetzelfde als kiezen voor de zijlijn.

GroenLinks onderhandelde wel,
maar zocht ondertussen opzichtig de uitgang.
En de PVV heeft al eerder in de praktijk bewezen niet tot verantwoordelijk samenwerken met
anderen in staat te zijn.

Oppositie als expliciet of impliciet zelfgekozen doel.
Niets wezenlijks doen om kloven te overbruggen.
Dat is niet goed.

Als de dag na de verkiezingen de schuttersputjes weer worden opgezocht,
komt er een moment dat er helemaal geen regering meer te vormen is.

Mede in dit licht ben ik van oordeel dat deze formatie net zo uitgebreid moet worden
geëvalueerd als de vorige.
Ik vraag de voorzitter hiertoe stappen te nemen.

Hoe zal het CDA vanuit de Kamer het kabinet controleren?
Iedere coalitie fractie heeft de individuele vrijheid om met eigen voorstellen te komen,
maar ook de collectieve verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de uitvoering van het
regeerakkoord.

Het regeerakkoord biedt een kader voor investeringen en hervormingen.
Maar het is meer dan een financieel bouwwerk.
Veel zorgen van Nederlanders gaan niet over de economie,
maar over de staat van de samenleving waarin wij leven.

Het is een misvatting te denken dat het met de Nederlanders goed gaat omdat het
economisch goed gaat.
Nee, daar is meer voor nodig.
Een sterke samenleving, waar mensen zich veilig en thuis voelen.
Daaraan bouwen wil deze coalitie ook tot haar verantwoordelijkheid rekenen.
Voor het CDA is dat buitengewoon belangrijk.

Het is nu niet het moment om op al die terreinen in detail te gaan vragen hoe en wanneer de
uitwerking van de concrete voorstellen in de Kamer zal liggen.
Maar het voelt vandaag toch een beetje als een overdracht.

De onderhandelaars van gisteren,
zijn de controleurs van morgen.

De begrotingen voor 2018 zullen in hoog tempo moeten worden behandeld.
Veruit het meeste van de plannen zal nog niet verwerkt zijn.

Ik loop een aantal onderwerpen langs, waar ik de aandacht op wil vestigen.

Zorg

Veel mensen zitten met de angstige vraag of zij in de toekomst de zorg nog wel krijgen die ze nodig hebben.

En of ze de zorg nog wel kunnen betalen.

De stapeling van zorgkosten die mensen ervaren wordt nu eindelijk aangepakt.
En dat gaan mensen merken.

Op het terrein van de ouderenzorg zal een bedrag oplopend tot 2 miljard euro worden geïnvesteed.

Het is een dure plicht om deze investering meer te laten zijn dan enkel een financiële impuls.

Daarbij zal in deze opgave ook duidelijk moeten worden beseft dat de gunstige werkgelegenheidscijfers in ons land de komende kabinetsperiode een keerzijde zullen krijgen.

Hoe gaan we de mensen vinden die al het werk moeten uitvoeren?

Het geldt ook op andere terreinen, denk aan defensie, veiligheid, en het onderwijs.

Ik kijk op dit punt ook naar de oppositie, omdat wij samen voor dit vraagstuk zullen komen te staan.

We hebben volgens mij de gedeelde wens om te investeren, én we hebben de gedeelde verantwoordelijkheid om eerlijk te zijn over de eindigheid van de beschikbaarheid van personeel.

Ik geef de minister-president mee dat tijdig zal moeten worden gereageerd wanneer door personeelsgebrek de uitvoering van de ambities moet worden bijgestuurd.

Ik vraag de premier hier op in te gaan.

Veiligheid

Onze veiligheid staat nationaal en internationaal onder druk door de dreiging van radicalisering en terrorisme.

Cyberveiligheid is daarbij een groot punt van zorg.

Onze democratie is kwetsbaar door de beïnvloeding vanuit andere landen.

Vanuit de golfstaten via financiering van Salafisme, en vanuit Rusland door activiteiten op de sociale media.

We mogen niet naïef zijn.

Daarom is het belangrijk dat we fors investeren in onze veiligheid, zowel nationaal als internationaal.

Zo versterken we Defensie,

En zo komt de politiezorg ook dichterbij.

Het regeerakkoord laat nadrukkelijk ruimte om het geld zo effectief mogelijk te besteden.

Het CDA ziet graag de nadere voorstellen ter uitwerking tegemoet.

Arbeidsmarkt

Eén van de meest teleurstellende momenten tijdens de onderhandelingen was de dag dat de sociale partners kenbaar maakten er niet samen uit te komen.

Eén van de mooiste momenten was toen bleek dat we dat als onderhandelaars namens de politiek wel konden.

Het coalitie akkoord is niet geschreven voor óf werkgevers óf voor werknemers.

Het is nadrukkelijk een handreiking aan beiden.

De kern is dat we de arbeidsmarkt eerlijker willen maken.

We pakken payrolling aan,

we verbeteren de werking van de wet werk en zekerheid,

we beperken de loondoorbetaling bij ziekte,

en we willen ZZP-erschap voor wie daar écht voor kiest.

Ik roep vanaf deze plaats de sociale partners nadrukkelijk op de handreiking aan te grijpen.
Ik vraag de premier hoe het kabinet werk gaat maken van deze paragraaf?

Dit akkoord helpt werkgevers én werknemers met lagere belastingen.
We introduceren een sociale vlaktaks waar iedere werkende van zal profiteren.
En we komen met name gezinnen tegemoet.
Daar wordt immers de volgende generatie opgevoed.
Niemand wil kinderen in armoede zien opgroeien.
Daarom ook zijn de afspraken over het aanpakken van schulden ambitieuzer dan ooit.

Klimaat

Alle vier de onderhandelende partijen hadden in hun verkiezingsprogramma de wens om de doelen van Parijs te halen.

Het CDA wil die afspraken halen.

Duurzaamheidsbeleid is niet meer een droom van enkelen,
het is het hart van het regeringsbeleid.

De opgave wordt wel groot.

Iedereen die de afgelopen weken kritisch zei:

“het staat mooi op papier, maar nu de praktijk nog”, heeft gewoon gelijk.

Weinig is verplicht in specifieke maatregelen voorgeschreven, veel moet nog worden uitgewerkt.

Met het bedrijfsleven,
met woningbouwcorporaties,
met de steden,
met andere overheden,
met Europa,
en vooral met alle Nederlanders.

Maar het is bewust gedaan.

Want van een Haagse blauwdruk wordt niemand beter.

En ik ben optimistisch.

Het bedrijfsleven zelf heeft het kabinet tot ambitieus duurzaamheidsbeleid opgeroepen, mede overheden hebben hun bereidheid om mee te doen al vaak uitgesproken.

Nederlanders zijn zich steeds bewuster van de opgave die iedereen heeft.

De grootste opdracht ligt in Europa.

Is men ook daar bereid en in staat op dit pad mee te gaan?

Want hoewel we de inzet niet van Europese consensus afhankelijk hebben gemaakt, het zou natuurlijk wel het mooiste zijn.

Immigratie en integratie

De immigratiecrisis die Europa in 2015 in zijn greep had heeft diepe sporen nagelaten.

En de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat de vier onderhandelende partijen op dit terrein in de aanvang behoorlijk scherp tegenover elkaar stonden.

En toch is ook dit gelukt.

Het immigratievraagstuk wordt met dit akkoord breder aangepakt dan ooit te voren.

Veelomvattender en ambitieuzer dan in het kabinet Rutte II én Rutte I.

De kern is het besef dat immigratie niet alleen de komende vier jaar, maar de komende decennia dit deel van de wereld in zijn greep zal houden.

En ook het besef dat Nederland dit vraagstuk niet alleen kan beheersen.

Daarom hebben we de ambitie om voorop te lopen in een Europese aanpak.

Voor de korte termijn werken we mee aan versterking van de Europese buitengrenzen, versterken we de terugkeer, en brengen we een aantal versoberingen aan in het Nederlandse beleid.

Voor de langere termijn gaat Nederland meewerken aan Europese afspraken met landen in Afrika.

Het is onze verantwoordelijkheid om de nietsontziende mensenhandelaren de pas af te snijden.

Maar ook landen die een slaatje slaan uit het laten vertrekken van hun onderdanen moeten we harder aanpakken.

Én heel belangrijk,

opvang in de regio gaan we niet alleen met de mond belijden,

maar ook met de daad uitvoeren.

Zo neemt dit kabinet de verantwoordelijkheid voor de opvang van mensen die nergens heen kunnen serieus ter hand.

Ontwikkelingssamenwerking wordt gericht om kansen te creëren in de landen van herkomst. Tegen deze achtergrond is het uitnodigen van meer vluchtelingen voor wie in de opvang daar echt geen plek is heel goed in dit beleid in te passen.

En wie mag blijven, dient snel de taal te leren.

Het totaal maakt een krachtig immigratiebeleid.

Regio's

Deze coalitie zal er met nadruk voor het hele land zijn.

Wie je ook bent,
waar je ook woont.

We hebben een dure plicht naar de Groningers die dagelijks in onzekerheid zijn door de gaswinning en de afhandeling van schade.

We ondersteunen de Zeeuwen, die niet vanzelf mee profiteren van de toenemende economische groei.

We verbeteren de bereikbaarheid voor het hele land.

We hebben oog voor de verkeersveiligheid in heel Nederland.

We helpen de Brabanders met de uitdagingen rondom de veehouderij.

Voor de Limburgers die 100 kilometer binnengrens hebben en 350 kilometer buitengrens verbeteren we het grensoverschrijdende vervoer.

We ondersteunen de kleine scholen, zodat onderwijs in alle regio's dichtbij blijft.

En we geven een impuls aan de woningbouw, juist ook in de steden waar de woningtekorten het grootst zijn.

En we vergeten de Nederlanders in het Caribisch gebied niet.
Het getroffen Sint Maarten gaan we helpen met de wederopbouw.

Het is onze dure plicht aan de bevolking dat te combineren met voorwaarden voor integer bestuur.

En we steunen de inwoners van de BES eilanden.

Wij 150 in deze zaal zijn hun volksvertegenwoordigers, dit kabinet is ook hun kabinet.
Daar moeten zij meer van merken,
ook al zijn zij met weinig,
en wonen ze ver van Den Haag.

Samenleving

Immigratie, individualisering en globalisering hebben onze samenleving veranderd.
Het leidt tot vragen over onze identiteit in een veranderende wereld.
Meer dan in het verleden zal dit kabinet zich bezig moeten houden met de vraag wat het is om Nederlander te zijn,
wat we delen,
welke tradities we waardevol vinden.
Zodat we met twee benen op de grond,
gezamenlijk de toekomst tegemoet kunnen.

Nederland is meer dan een polder waar 17 miljoen toevallige voorbijgangers alleen voor zich zelf het beste willen.

Dit land maken we samen tot een natie.

Daarom is het voor het CDA belangrijk dat we onze gezamenlijke historie zichtbaar maken, ons volkslied kennen,
trots mogen zijn op onze cultuur en ons erfgoed.

We gaan plaatsen van nationaal historisch belang zichtbaar en zo veel mogelijk toegankelijk maken.

Maar we gaan het ook voor jongeren mogelijk maken een steentje aan onze samenleving bij te dragen door een maatschappelijke diensttijd.

En we maken vrijwilligerswerk aantrekkelijker.

Daarmee is niet in vier jaar tijd een CDA-modelsamenleving ontstaan.

Dat hoeft ook niet.

Maar het kabinet gaat bouwen aan het keren van een trend.

In een wereld van ieder voor zich,

gaan we iets meer aandacht geven aan wat we delen.

Dat betekent meer leren van onze traditie en je meer inzetten voor een ander.

Het kabinet gaat van start.

Als politiek leider en onderhandelaar namens het CDA zag ik de afgelopen week de ministers op het bordes staan.

Het voelde wat vreemd.

Na zeven maanden onderhandelen, gaan anderen met het onderhandelingsresultaat aan de slag.

Gaan ze dat wel goed doen?

Ik weet dat natuurlijk niet.

Het zal moeten blijken.

Maar wat ik wel weet is dat er een buitengewoon gemotiveerde ploeg aantreedt, die weet hoe groot de verantwoordelijkheid is, maar ook hoe ambitieus de opdracht.

Ik wens de minister president en zijn ploeg alle goeds toe.